

BIKÁCSI LÁSZLÓNÉ

A gyermekkönyvállomány vizsgálata a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi könyvtáraiban

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a budapesti kerületi könyvtárhálózat kiépítése mellett úttörő munkát végzett a magyar gyermekkönyvtárak létrehozásában is. SZABÓ Ervin ösztönzésére már 1913-ban megnyílt az első gyermekrészleg (2. sz. könyvtár, Almássy tér), majd az évek folyamán a felszabadulásig öt kerületi könyvtárban kölcsönöztek könyveket gyermekek számára. Erőteljesebb ütemben azonban csak a felszabadulás után indult meg a gyermekkönyvtári részlegek kiépítése és ezzel párhuzamosan a gyermekek fokozottabb könyvellátása is. Jelenleg a kerületi könyvtárak többségében — huszonöt könyvtárban külön helyiségben, hat könyvtárban a közös helyiség elkülönített részében — kölcsönöznek a gyermekeknek. Kilenc kerületi könyvtár azonban szűk helyiségviszonyai miatt még nem tudta megoldani a gyermekek könyvtári szolgálatának elkülönítését.

A könyvtárak gyermekkönyvállománya hosszú évekig magán viselte a gyermekkönyvkiadás hiányosságait. A legutolsó években megindult nagyobb ütemű és szélesebb skálájú könyvkiadás azonban már jobban elősegíti a gyermekek iskolán kívüli — könyvtári keretek között történő — erkölcsi, világnézeti és irodalmi nevelését.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi hálózatában az olvasók jelentős hányada — kb. 25% — 14 éven aluli gyermek. Könyvvel való ellátásuk igen fontos feladat. A könyvállomány fejlesztése azonban nem egyszerűen a gyermekkönyvek számszerű növelése. Ahogyan a könyvtári munka színvonalának emelése érdekében elemeznünk kell a gyermekkönyvtárak tevékenységének részletkérdéseit, elemezni kell a meglévő gyermekkönyvállományt is.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi könyvtáraiban a gyermekkönyvállomány fejlesztése 1959 januárjáig nem volt eléggé tervszerű. A könyvtárak többsége a könyvbeszerzésre fordítandó összeget nem osztotta meg a felnőtt és gyermekolvasók számarányának megfelelően. Könyvbeszerzési nehézségeiken úgy igyekeztek könnyíteni, hogy a gyermekkönyvek vásárlásának rovására tettek engedményeket. Az aránylag szűkkörű új választékot nyújtó gyermekkönyvkiadás mellett ez nem is volt szembeötlő, sőt igen sokan ezzel a ténnyel indokolták a gyermekkönyvállomány háttérbe szorítását. Bár a gyermekolvasók a hálózat olvasóinak egy negyedrészt alkották, a gyermekkönyvállomány az egész állománynak mindössze 14–15%-a maradt.

A könyvtárak nagyobb része a felnőttek számára megjelenő könyvek megvásárlása érdekében lemondott arról is, hogy az elrongált gyermekkönyveket az új kiadásban megjelenő azonos művekkel pótolja, a könyvállomány összetételét pedig más kiadók kiadásában megjelent, de gyermekek

számára is hasznos kiadványokkal gazdagítsa. (Pl. Tancsics Könyvkiadó *Kis technikus könyvtár* c. sorozata stb.) Központi intézkedésre volt tehát szükség a gyermekkönyvvállomány sürgős megjavítása érdekében.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1959 januárjától a könyvbeszerzési összeget megosztva adta a kerületi könyvtáraknak, azaz — figyelembe véve az adott könyvtár olvasólétszámát, meglevő könyvvállományát és körülményeit — meghatározta, hogy az egész könyvbeszerzési összeg hány százalékát kell gyermekkönyvek vásárlására fordítani. A megjelenő új könyvek ismeretése alkalmával pedig felhívta a figyelmet valamennyi olyan felnőttek számára készült kiadványra, amely alkalmas arra, hogy a gyermekkönyvvállományt is gazdagítsa. Az intézkedések eredménye már 1959 végén észlelhető volt. Az előbbi évek folyamán a kerületi könyvtárak a könyvbeszerzésre fordítandó összegnek mindössze 10–12%-át költötték gyermekkönyvekre, 1959 folyamán már 20%-ot áldoztak erre a célra. Ez a tény megváltoztatta a gyermekkönyveknek az egész könyvvállományhoz viszonyított arányát is. 1958-ban ez az arány 15,1% volt, 1959-ben 16%-ra emelkedett, pedig ebben az évben a könyvtárak nagyobb mennyiségben vonták ki a forgalomból a megromlódott, elnyűtt gyermekkönyveket.

Az alábbi táblázat szemléltetően mutatja a gyermekkönyvvállomány számszerű emelkedését:

Év	Gyermekolvasó	Gyermek- könyvvállomány	Kötet egy főre	Kötetforgalom
1946....	3 287	26 612	8,0	131 421
1948.....	4 479	28 326	6,3	171 723
1957....	29 496	123 167	4,1	638 727
1958....	29 652	128 064	4,3	734 547
1959....	32 492	146 382	4,5	848 374

A gyermekolvasók száma 1946 óta tízszeres lett, az egy főre eső kötetek száma azonban alatta marad a felszabadulás utáni magas (8) arányszámnak. Ez természetes is, hiszen a gyermekolvasó-létszám feltűnően alacsony volt. 1957-hez viszonyítva azonban lassú emelkedés tapasztalható. Ha az 1959. év egy főre eső kötetszámát tekintjük (4,5), megelégedhetnénk az eredménnyel, sajnos ez az arányszám azonban magában nem mond el mindent. Nem fedi fel a könyvvállomány szegényességét, azt, hogy a kötetszám mögött milyen kevés mű húzódik meg.

A könyvvállomány elemző vizsgálata

A gyermekkönyvvállomány elemző vizsgálatára a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi könyvtáraiban csak 1959-ben került sor. Igaz ugyan, hogy 1957-ben hét kerületi könyvtárban történt állományelemzés, azonban ez a vizsgáldás csak röviden tért ki a gyermekkönyvvállományra, részletesen a felnőttek könyvvállományát elemezte. Már ez a vizsgálat is feltárta azonban azt a tényt, hogy a kerületi könyvtárakban a könyvvállomány egészén belül aránytalanul kevés a gyermekirodalom, és hogy az erős igénybevétel miatt jóval rongáltabb, mint a felnőttek állománya. Következtéseiben már ez az anyag is sürgeti a változatosabb gyermekirodalom megjelentetését. (DOBOS

Piroska: *A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi könyvtárai könyvállományának összetétele és fejlesztésének problémái.*¹⁾ De nemcsak budapesti viszonylatban, hanem országosan is hasonló a helyzet. A közművelődési könyvtárakban „országosan jóval nagyobb a gyermekolvasók száma, mint a gyermekirodalom arányszáma: a forgási sebesség óriási” — írja SALLAI István: *A könyvállomány helyzete közművelődési könyvtárainkban* c. tanulmányában.² Részletesebben RÁCZ Aranka hívja fel a figyelmet a gyermekkönyvtári állomány elégtelenségére *Gyermekkönyvtáraink helyzete* c.³ cikkében.

A gyermekkönyvállománnyal és az állománygyarapítással kapcsolatos problémák még inkább szembeötlők akkor, ha a gyermekkönyvállományt nemcsak összességében, hanem részleteiben is megvizsgáljuk.

1959 folyamán a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi hálózatában tizennégy gyermekrészleg végezte el a gyermekkönyvállomány elemző vizsgálatát. Mielőtt e munka eredményeit részleteznénk, szemléltetően bemutatjuk e tizennégy könyvtár 1958. és 1959. évvégi helyzetét.

Könyvtár	Olvasólétszám		Könyvállomány		Kötet egy főre		Helyisége
	1958	1959	1958	1959	1958	1959	
2. sz.	1 483	1 537	5 987	6 190	4,0	4,0	külön szoba
8. sz.	766	863	3 563	3 990	4,6	4,6	„ „
9. sz.	1 284	1 332	3 786	4 784	3,0	3,5	„ „
10. sz.	1,487	1 315	5 780	5 483	3,8	4,0	„ „
11. sz.	909	860	3 576	5 089	3,8	5,9	„ „
12. sz.	673	805	4 073	4 709	6,0	5,8	„ „
21. sz.	453	597	2 019	2 394	4,4	4,0	együtt a felnöttekkel
25. sz.	1 578	1 568	4 598	5 516	2,9	3,5	külön szoba
26. sz.	906	894	3 438	3 998	3,7	4,4	„ „
28. sz.	1 034	1 372	4 724	5 805	4,5	4,2	„ „
35. sz.	727	787	3 123	3 980	4,2	5,0	részleg
38. sz.	723	770	2 151	2 440	2,9	3,0	külön szoba
39. sz.	687	847	3 211	2 778	4,6	3,2	„ „
44. sz.	1 049	1 139	3 663	4 492	3,4	3,9	„ „
14 kv. össz.	13 759	14 686	53 692	61 648	3,9	4,1	

E tizennégy könyvtár olvasólétszámának és könyvállományának átlagát véve, az egy főre eső kötettség (4,1) valamivel alatta marad az 1958-as hálózati átlagnak (4,3). Még inkább mögötte marad a felnőttekre eső könyvállomány-átlagnak (8). Megjegyzendő még az is, hogy a gyermekek bizonyos korosztályon túl a könyvállomány egy részét már csak ritkán veszik igénybe. Bár a meseolvasás nincs korhoz kötve, mégis 10–12 éves kortól zömmel az ifjúsági regényirodalom érdekli jobban a gyermekeket. A gyermekolvasóknak tehát éppen a nagyobb csoportja a könyvállomány jelentős hányadából már nem válogat. A rájuk eső arányszám még ezzel is csökken.

¹ *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve*. Bp. 1958.

² *Magy. Könyvszle.* 1958. 3. sz.

³ *Magy. Könyvszle.* 1959. 1. sz.

Az egy főre eső kötetek száma csak részben mutatja a könyvtár ellátottságát. Kérdés, milyen változatos a könyvanyag, a könyvállomány mennyiségén belül hányféle mű van, s milyen állapotban vannak a könyvek? Éppen ezért az elemző vizsgálat célja, hogy feltárja mind mennyiségi, mind tartalmi szempontból a gyermekkönyvállomány összetételét. A tárgyalt tizennégy könyvtár adatai alapján levont tanulságok hasznosak lehetnek a hálózat többi gyermekkönyvtára és általában a gyermekkönyvállománnyal foglalkozók számára is.

A vizsgálat időszakában, 1959 első-második negyedében az elemzést végző könyvtárak könyvállománya az alábbi képet adja.

a) A könyvállomány mennyisége

Könyvtár	Vizsgált könyvállomány		Db együtt	Könyvállomány cím szerint mű			Átlag műre eső köt.
	szépirodalom	ismeretterjesztő		szépirodalmi	ismeretterjesztő	együtt	
2. sz. ...	4 337	647	4 984	1 033 féle	195 féle	1 228 féle	4,0
8. sz. ...	3 171	741	3 912	971 „	388 „	1 359 „	2,8
9. sz. ...	3 932	495	4 427	1 090 „	195 „	1 285 „	3,4
10. sz. ...	3 963	674	4 637	916 „	175 „	1 081 „	4,1
11. sz. ...	3 611	837	4 448	934 „	384 „	1 318 „	3,3
12. sz. ...	3 936	490	4 426	927 „	191 „	1 118 „	3,9
21. sz. ...	1 912	170	2 082	552 „	60 „	612 „	3,3
25. sz. ...	3 386	712	4 098	1 017 „	335 „	1 352 „	3,0
26. sz. ...	3 235	412	3 647	808 „	123 „	931 „	3,9
28. sz. ...	4 438	443	4 881	1 006 „	210 „	1 216 „	4,0
35. sz. ...	3 102	326	3 428	nem bontotta		1 117 „	3,0
38. sz. ...	1 993	305	2 298	799 „	136 „	935 „	2,4
39. sz. ...	1 964	203	2 167	667 „	111 „	778 „	2,9
44. sz. ...	3 303	251	3 554	1 072 „	116 „	1 188 „	3,0
összesen	46 283	6 706	52 899				3,3 átlag

Fenti táblázatból látható, hogy a vizsgált könyvtárak gyermekkönyvállománya 2000-től csaknem 5000 kötetig terjedt. Az ismeretterjesztő művek aránya azonban az egész állományon belül igen kevés, a legtöbb könyvtárban 3–400 kötet, csupán a 2-es, 8-as, 10-es, 11-es és 25-ös könyvtárban bőségesebb. Összességükben átlag 12,8% az ismeretterjesztő mű. Ez nem kielégítő, s a hiány még inkább szembeötlő, ha a könyvállomány összetételét vizsgáljuk.

A táblázat számadatai azt is elárulják, hogy a könyvtárakban az állomány nem elég változatos. Pl. a 2. sz. könyvtár 4984 kötet gyermekkönyve csak 1228 féle művet tartalmaz. A 21. sz. könyvtárban mindössze 612-féle mű található, bár könyvállománya csaknem 2000 kötet. A budapesti kerületi könyvtárak gyermekrészlegei átlagosan 1000–1100-féle művet tudnak választékul nyújtani. Egy-egy műből átlag 3,3 példány van. Ez az arányszám azonban változik. Vannak művek, — különösen a kötelező olvasmányok, — melyekből jóval magasabb példányszámot gyakran 10–15 példányt vásárolnak, pl. GARDONYI: *Egri csillagok*, JÓKAI: *A köszívű ember fiai* stb., míg más művekből csak 1–2 példány található a könyvtárakban. Tíz könyvtárban pl. az állomány 60–70%-a 3 vagy annál kevesebb példányban van meg.

b) A könyvállomány összetételének vizsgálata

Nézzük meg, hogyan oszlik meg a megvizsgált tizennégy könyvtár gyermek-szépirodalmi állománya nemzeti hovatartozás és műfajok szerint. Az alábbi táblázat a szépirodalmi művek nemzeti hovatartozását mutatja.

1. A könyvállomány eredet szerinti megoszlása

Könyvtár	Régebbi magyar	Újabb magyar	Szovjet	Orosz klasszikus	Népi dem.	Külf. klasszikus	Egyéb külf.	Idegen nyelvű	Egyéb	Összes
2. sz. ..	614	1 540	929	62	227	702	253	10	—	4 337
8. sz. ..	512	1 089	914	63	87	222	261	23	—	3 171
9. sz. ..	552	1 622	662	54	211	479	342	9	1	3 932
10. sz. ..	674	1 332	888	80	343	542	72	32	—	3 963
11. sz. ..	511	1 314	878	54	186	534	107	27	—	3 611
12. sz. ..	259	2 599	505	26	177	234	136	—	—	3 936
21. sz. ..	260	768	341	29	109	176	227	2	—	1 912
25. sz. ..	374	1 507	733	75	212	343	139	3	—	3 386
26. sz. ..	348	1 272	724	32	197	466	193	1	2	3 235
28. sz. ..	691	1 724	704	38	194	816	259	12	—	4 438
35. sz. ..	498	1 103	569	66	239	345	281	1	—	3 102
38. sz. ..	259	811	320	36	136	91	333	7	—	1 993
39. sz. ..	241	849	262	23	175	180	234	—	—	1 964
44. sz. ..	592	1 112	536	67	152	606	227	11	—	3 303
	6 385	18 642	8 965	705	2 645	5 736	3 064	138	3	46 283
%-arány	13,8%	40,3%	19,4%	1,5%	5,7%	12,4%	6,6%	0,3%		100%

Az új magyar irodalom a szépirodalmi állomány 40,3%-a. A könyvtárak többsége 5—8 példányban vásárolja meg az újonnan megjelent műveket. A magas példányszám ellenére alig található a könyvtárak polcán a legutóbbi évek új magyar könyvterméséből.

Néhány példa:

BALÁZS Béla: *Karcsi kalandjai* pl. a 8-as könyvtárban 8 példányban van meg. A vizsgálat idején csupán 2 példány volt a polcon, s azt is már 153-an olvasták.

DÉKÁNY: *Matrózok, hajók, kapitányok* c. műve a 26-os könyvtárban 12 példányban van meg, s csupán egyet találtunk a polcon, azt is 22-en olvasták.

FEKETE István: *Bogáncs* c. könyve egyik könyvtárban sem volt kapható.

RÉVAY: *Aranygyűrű*-je szintén mind olvasóknál volt. E kitűnő ifjúsági műből a könyvtárak sajnos nem is tudtak elég példányt beszerezni, kevés jelent meg belőle.

GERGELY Márta: *A mi lányunk* és SZALAY Lenke: *Ketten hiányoznak* c. művei pedig nemcsak azért voltak nagyon keresettek, mert a vizsgálat idején még friss megjelenésűeknek számítottak, hanem mert igen nagy sikert arattak az ifjúság körében.

A néhány évvel ezelőtt megjelent könyvek közül igen magas arányban olvasták HEGEDŰS Géza, HOLLÓS KORVIN Lajos és MURÁNYI KOVÁCS Endre történelmi regényeit.

A szovjet ifjúsági irodalom a gyermek-szépirodalmi állomány másik igen jelentős csoportja. Példányszámban és olvasottságban vetekszik az új magyar irodalommal. Igénybevételére néhány példát említünk:

KASSZILJ: *Svambránia nagy titka* c. mű a vizsgálat idején kilenc könyvtárban 23 példányban volt meg, ebből raktáron 4-et találtunk, s ezeket a köteteket 81-en olvasták.

KASSZILJ: *A napsugár szerelmese* c. könyve kilenc könyvtárban 17 példányban volt meg, a polcokon található 6 példányt már 144-en olvasták.

Noszov: *Miska meg én* c. műve 41 példányban van meg az erre a kérdésre választ adó 9 könyvtárban, a vizsgálat idején a polcokon levő 11 kötetet 426-an olvasták.

Szándékosan nem vizsgáltuk a már klasszikussá vált GAJDAR: *Timur és csapata*, valamint KATAJEV: *Távolban egy fehér vitorla* c. remekét, mert ezek a legnépszerűbbek, állandóan forgalomban vannak, újabb és újabb kiadásra van belőlük szükség. Jellemző e könyvek népszerűségére, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nagyszabású gyermekrajzversenyén, — melyet a VII. Pártkongresszus tiszteletére rendezett, — e két mű élménye alapján született pályaművek szerepeltek a legnagyobb számmal.

A magyar meséskönyvek mellett a szovjet és orosz meséskönyvek népszerűsége is igen nagy. TOLSZTOJ: *Aranykulcsoska* c. könyve a régi és új kiadásokkal együtt is igen erősen forgalomban van. A vizsgált könyvtárakban átlagos példányszáma 6. Némely könyvtárban 10 példányon felül is vásároltak belőle. A 26-os könyvtár 15 példányából a vizsgálat idején egy sem volt polcon.

Fenti példák részben magyarázatot adnak arra is, miért vásárolnak könyvtárosaink a jó új magyar és szovjet ifjúsági művekből a szokásos 3—4 példányon felül.

2. A gyermekirodalom műfajok szerint

Az alábbi táblázat a megvizsgált tizennégy könyvtár gyermek-szép-irodalmi anyagát műfajokra osztva tárja elénk.

Az állomány műfajok szerinti megoszlása:

Könyvtár	Képes-könyv	Mesés-könyv	Történelmi regény	Kalandos regény	Regények	Életrajzok	Verses művek	Szín-művek	Egyéb	Összes
2. sz. ...	137	1 179	381	413	1 544	109	414	13		4 337
8. sz. ...	237	635	395	223	1 157	95	138	7	284	3 171
9. sz. ...	69	1 249	181	679	1 501	77	174	2		3 932
10. sz. ...	210	921	577	340	1 794	9	105	7		3 963
11. sz. ...	425	676	649	298	1 200	136	200	27		3 611
12. sz. ...	156	1 088	197	512	1 640	51	281	11		3 936
21. sz. ...	174	500	238	370	532	53	42	3		1 912
25. sz. ...	227	793	544	476	1 095	96	142	13		3 386
26. sz. ...	193	944	315	564	1 027	132	51	9		3 235
28. sz. ...	360	1 293	365	791	1 302	85	224	18		4 438
35. sz. ...	246	852	212	530	940	106	206	10		3 102
38. sz. ...	182	505	249	403	492	77	77	8		1 993
39. sz. ...	107	535	170	249	794	36	68	5		1 964
44. sz. ...	95	931	615	609	753	58	147	—	95	3 303
összesen	2 818	12 101	5 088	6 457	15 771	1 120	2 269	133	526	46 283
%-arány	6%	26,1%	11%	13,9%	34,4%	2,4%	4,9%	0,2%	1,1%	100%

A táblázat élesen megmutatja azokat a hibákat, melyeket részben a szegényes, hiányos könyvkiadás, másrészt a nem eléggé tervszerű szerzeményezés okozott. E szám adatok is alátámasztják könyvtárosainknak azt a panaszát, hogy bizonyos típusú könyvek szűk választéka (pl. az életrajzok hiánya) gátolja sokszor a színvonalas gyermekkönyvtári munka kibontakozását.

A táblázat mutatószámai segítségével vizsgáljuk meg az egyes állománycsoportokat.

Képeskönyvek. A szépirodalmi gyermekkönyvállománynak mindössze 6%-a. Ezt az állománycsoportot a könyvtárak csak kellő mértékkel fejlesztik. Csupán azokat a képeskönyveket veszik meg, melyek már a 6—7 éves gyermekek számára hasznosak mind a képanyag, mind a szöveg szempontjából. Az olvasás technikájával küzdő gyermek számára sokszor segítséget jelent a nagybetűs képeskönyv. Bár kevés 6—7 éves olvasó látogatja a könyvtárakat, a képeskönyvek igénybevétele mégis erős, mivel a nagyobb gyermekek kisebb, — 4—5 éves — testvéreik számára szintén kérik ezeket a könyveket. Az igénybevétel fokára jellemző, hogy a vizsgált könyvtárak zömében az állománynak több, mint a fele kézben volt.

Meséskönyvek. A szépirodalmi állomány 26,1%-a. A némely könyvtárban 1000 kötetet is elérő meséskönyvállomány átlag csak 2—300-féle mű. Súlyosbító körülmény, hogy egy-egy mesegyűjteményben gyakran azonos mesék is szerepelnek. A gyermekkönyvtárak látogatói között igen sok a meseolvasó, hiszen a meseolvasás korhatára egyénenként változó. Éppen ezért a meséskönyvállomány fejlesztése nagyon fontos. Az állománycsoport igénybevétele nagyon erős. A vizsgált könyvtárakban a meséskönyveknek több, mint a fele kézben volt.

Néhány példa:

ANDERSEN: *Legszebb mesék* a 25-ös könyvtárban 8 példányban van meg. Polcon egyet sem találtunk.

BAZSOV: *Lidérc anyó kútja* a 26-os könyvtárban 8 példányban szerepel, polcon kettőt találtunk.

BENEDEK: *Magyar népmesék* a 10-es könyvtár állományában 20 példányban van, a vizsgálat idején egyet sem találtunk a helyén.

TOLSZTOJ: *Aranykulcsocska* c. művéből a 26-os könyvtárnak 15 példánya van. A vizsgálat idején valamennyi kézben volt.

A meséskönyvek az erős használat következtében hamar tönkre mennek. Bizonyítja ezt a 44-es könyvtár selejtjegyzéke is, melyen (1959. X.) 343 kötet tönkrement gyermekkönyvből 98 volt a meséskönyv.

A meséskönyveknek nagy szerepük van az olvasás megszerettetésében, a magyar anyanyelvi szókinés gyarapításában, az erkölcsi érzék fejlesztésében és a fantázia világának gazdagításában. A meséskönyvek iránti igény azt kívánja, hogy továbbra is nagy gonddal fejlesszük ezt az állományrészt.

A felszabadulás utáni első években a könyvtárak még nem rendelkeztek megfelelő példányszámú meséskönyvekkel, s a gyermekek igényeit nehezen tudták kielégíteni. Ma ezen a téren sokkal jobb helyzetben vannak. Az elmúlt évek alatt a könyvkiadás bőkezűen gondoskodott szebbnél szebb meséskönyvek, a magyar népmesekincs és a világ legszebb mesegyűjteményeinek megjelentetéséről. Az állományt azonban továbbra is frissíteni, gyarapítani kell, újabb és újabb kiadásokra van szükség.

Történelmi regények. A megvizsgált tizennégy könyvtárban az állomány 11%-a történelmi regény. Közismert, hogy ez az állománycsoport mennyire kedvelt nemcsak a 10—14 éves, hanem még a fiatalabb gyermekek körében is. Hazafiasságra nevelés szempontjából pedig rendkívül fontos, hogy a gyermekek hazánk történelmi múltjáról, a fasiszmus elleni harcáról stb. irodalmi élményeket nyerjenek, ismereteket szerezzenek. Sajnos, ez a fontos állománycsoport nem elég változatos. Néhány példa:

Könyvtár	Történelmi regény állománya	
	kötet	mű
9. sz.	184	54
26. sz.	315	61
39. sz.	249	60

Csaknem valamennyi könyvtár azt jelenti, hogy a történelmi regények kétharmad része állandóan olvasóknál van. Néhány példa a legszebb történelmi regények forgalmára:

Könyvtár	Mű címe	Állományban	Polcon
10. sz.	Gárdonyi: Egri csillagok	32	—
26. sz.	„ „ „	21	1
25. sz.	Jókai: A kőszívű ember fiai	12	1
8. sz.	Fagyjev: Ifjú Gárda	7	—

Természetes tehát, hogy a könyvtárosok ennek az állománycsoportnak erőteljesebb fejlesztése érdekében újabb művek megjelentetését sürgetik.

Kalandos történetek, fantasztikus regények 14%-os arányban szerepelnek a gyermekszépirodalmi állományban. A kalandos történetek iránti érdeklődés a 10—14 éves gyermekek körében igen nagy. Az olvasmányok élményt keltő hatása, új ismeretanyag szerzése, az eszményi, bátor hősök életútjának követése a kalandos regényekben mind alkalmas arra, hogy a serdülő gyermekek érzelem- és fantáziavilágát kielégítse.

Igen népszerűek pl. DEFOE: *Robinson-ja*, RÓNASZEGI: *Hínáros tenger-e*, LEM: *Asztronauták* c. műve, KASSILJ: *Svambránia nagy titka* vagy bármely VERNE könyv. A 10. sz. könyvtárban pl. 50-féle VERNE könyv van, összesen 260 példányban, de polcon egy kötet is csak ritkán található. RÓNASZEGI: *Hínáros tenger* c. művéből az 5. sz. könyvtárban az író jelenlétében könyv-vitát rendeztek, s az olvasóterem zsüfolásig megtelt 10—15 éves érdeklődő gyermekekkel.

Sajnos, ez az állománycsoport még nem eléggé változatos. A könyvtárak zömében 5—600 kötet kalandos történet van, de mindössze 100—120 mű választékot tartalmaz. Néhány példa:

Könyvtár	Állományban kalandos történet	
28. sz.	791 kötet	128 mű
9. sz.	678 „	132 „
26. sz.	564 „	101 „
21. sz.	370 „	85 „

A kalandos történetek kölcsönzésére az alábbi néhány példát mutatjuk be:

Könyvtár	Kalandos történet az állományban	Raktáron
10. sz.	340 kötet	68 kötet
21. sz.	370 „	49 „
39. sz.	309 „	52 „

KASSZILJ: *Svambránia nagy titka* c. könyve a vizsgálat idején pl. az alábbiak szerint volt található a könyvtárakban:

Könyvtár	Példányszám	Raktáron található	Raktáron levő olvasták
8. sz.	6 kötet	—	
10. sz.	2 „	—	
25. sz.	4 „	—	
26. sz.	2 „	1	27-en
28. sz.	4 „	2	30-an
39. sz.	3 „	—	—

Más, polcon levő kalandos könyvek kártyái is azt tanúsítják, hogy egy-egy kötetet 30—40 gyermek is olvasott.

Regények, elbeszélések. Ebbe a csoportba sorolták a könyvtárosok a tanulók mindennapi, iskolai életével, az úttörőélettel és a gyermekek világgával foglalkozó olyan műveket, melyeket még más csoportban (történelmi, kalandos stb.) nem emeltek ki. A szépirodalmi állománynak ebben a részében a gyermekek a legkisebektől a serdülőkkig megtalálják a nekik megfelelő irodalmat. (Pl. SZEPES: *Pöttyös Panni*, *Kerek egy esztendő* kötetei, GERGELY: *A mi lányunk* stb.) Ez a csoport 35%-a a szépirodalmi állománynak. Az érdeklődés különösen a mai tárgyú művek iránt igen nagy. (THURY: *A francia kislány*, NOSZOV: *Miska meg én*, SZALAY: *Ketten hiányoznak* stb.) A példányszám és a művek aránya ebben a csoportban elég jó. Néhány példa:

Könyvtár	Állományban	
9. sz.	1 501 kötet	534 mű
26. sz.	1 027 „	279 „
28. sz.	1 302 „	353 „
44. sz.	753 „	303 „

A vizsgálat idején az állománycsoport 60—70%-a olvasóknál volt. A könyvkiadás e területen javul, és így e fontos művek beszerzése lehetővé válik.

Regényes életrajzok. Az életrajzi művek csoportja a szépirodalmi könyvanyagának mindössze 2,4%-a. Sajnos, ez az állománycsoport nemcsak példányszámát tekintve kicsi, hanem összetételében sem elég változatos. Egy-egy könyvtár állományában mindössze 50—100 kötet életrajzi mű van, és az anyag csak 20—25-féle műre oszlik. A könyvkiadás is nagyon ritkán nyújt újabb választékokat. Pedig az életrajzi művek a gyermekolvasók nevelése szempontjából igen nagy értéket jelentenek. (Pl. JAKOVLEV: *Amundsen*, HORVÁTH Árpád: *A reformkor mérnöke* [Vásárhelyi Pál regényes életrajza] stb.) A gyermekkönyvtári dolgozók a csoport változatosabbá tétele érdekében több — a felnőttek könyvállományába tartozó — művel egészítették ki könyvanyagukat. (Pl. NÉMETH Béla: *Bugát Pál* stb.)

Verses művek, költemények. A szépirodalmi állománynak 4,9%-a. Az állománycsoport igénybevétele könyvtáranként erősen ingadozik. Egyes könyvtárakban a vizsgálat idején a verses művek 60%-át benn találtuk,

másutt 30–40%-a volt csak a polcokon. Néhány könyvtárban nem is fejlesztették eléggé ezt a csoportot, hangoztatván, hogy a verseket, verses műveket nem viszik olyan szívesen az olvasók, mint a regényeket. Pedig a verseknek már kisgyermekkorban is megvan a szerepük. A költészet iránti érdeklődés felkeltésének már a gyermekkorban kell megkezdődnie. A könyvtáros ebben is segítőtársa lehet a pedagógusnak. Azokban a könyvtárakban, ahol gondot fordítottak a versolvasás megszerettetésére, az állományt kellőképpen kihasználják. A 21-es könyvtárban pl. 42 kötetből mindössze 9 volt raktáron, a 26-os könyvtárban 51 kötetből csak 20 kötetet találtunk, és a 38-as könyvtárban 77 kötetből 41 olvasóknál volt.

Érdeemes megjegyezni, hogy a vizsgálattal egyidőben tartott nagyobb szabású rajzversenyre a pályaművek között igen sok olyan rajz érkezett, mely valamely vers olvasása nyomán született. Több gyermek dolgozta fel pl. JÓZSEF Attila *Mama*, *Anyám* és *Altató* c. versét, megrajzolták a *Ludas Matyit*, *János Vitézt* és sok más klasszikus alkotást.

Színművek. Ebbe a csoportba tartoznak a gyermekszíndarabok, gyermekműsorfüzetek, bábjátékok, mesejelenetek. Ez az állományrész is igen hiányos; egyes könyvtárakban csak 10–12 kötet (ez is csak 3–4-féle mű). Az egész szépirodalmi állománynak mindössze 0,2%-a színmű és bábjáték. A könyvtárak tehát nem tudják kielégíteni a hozzájuk forduló gyermekek és gyakran tanácsot kérő pedagógusok igényeit. Az állományt csak a *Gyermekszínpad* újabban megjelenő köteteivel tudják bővíteni.

3. Ismeretterjesztő irodalom a gyermekkönyvtárakban

Felesleges érveket pazarolni a politechnikai oktatást is segítő népszerű ismeretterjesztő művek fontossága mellett. Sajnos, a gyermekkönyvtárakban az ismeretterjesztő művek alacsony száma nem teszi lehetővé nevelési célkitűzéseink támogatását. A megvizsgált 14 könyvtárban mindössze 12,6%-a az egész könyvállománynak az ismeretterjesztő irodalom. A könyvtárosok a felnőtt állományából is válogattak a gyermekek számára néhány ismeretterjesztő könyvet, de az állomány még így is nagyon hiányos, szegényes.

Vizsgáljuk meg az állományelemzést végzett 14 könyvtár adatai alapján az ismeretterjesztő művek csoportjainak arányát.

Művek	Kötetszáma	%-aránya
Kultúrtörténet	334	5,0
Mozgalmi élet	595	8,9
Nyelv, irodalomtörténet	150	2,2
Természettudomány	1 777	26,5
Mezőgazdaság	109	1,6
Technika	1 278	19,0
Művészet	73	1,1
Játékok	442	6,6
Sport	304	4,5
Életrajz	353	5,3
Történelem, útleírás, földrajz ...	1 291	19,3
Összesen ...	6 706	100%

Az ismeretterjesztő művek közül különösen fontosak a *mozgalmi, a természettudományos és a technikai* jellegű kiadványok. Sajnos a statisztikai adatszolgáltatás e művek — de általában az ismeretterjesztő művek — forgalmára vonatkozóan részletező adatokat nem kér. Ezért csak néhány könyvtár forgalmi adataival támasztjuk alá a gyermekolvasószolgálat közben szerzett tapasztalatokat.

A mozgalmi jellegű művek forgalma :

Könyvtár	Kötet- szám	1—10 olvasó olvasott	10—20 olvasó olvasott	20—30 olvasó olvasott
2. sz.	28	9 kötetet	4 kötetet	1 kötetet
12. sz.	39	9 „	2 „	2 „
26. sz.	14	2 „	4 „	— „
Összesen	81	20 kötetet	10 kötetet	3 kötetet

A például vett könyvtárakban az állománynak kb. fele forgalomban volt. A bent található könyvek forgalmára a kölcsönzőkártyák aláírásaiából következtettünk. Ezek szerint, — mint a táblázat is mutatja, — az állomány nagyobb részét csupán 1—10 olvasó olvasta, míg 20—30 olvasónál csak 1—2 kötet volt. Ennek az az oka, hogy az állomány elég szegényes, a meglevő könyvek nagy része nem alkalmas arra, hogy az ifjúsági mozgalmat megismeresse, megszerettesse a gyermekekkel. A könyvtárak sem követtek el mindent, hogy anyagukat változatosabbá tegyék. Egyes helyeken alapvető műveket nem találtunk. Több könyvtárból hiányzott pl. az *Úttörő-próbakönyv*, mely nemcsak a gyermekek, hanem az ifjúsággal foglalkozó könyvtárosok számára is nélkülözhetetlen. (Sajnos, a Könyvtárellátó jegyzékein sem szerepeltek az Úttörőszövetség kiadásában megjelent fontos művek.)

A könyvtárakban nagyon kicsi a választék, mindössze 10—15-féle olyan mű található, mely az ifjúsági mozgalommal kapcsolatos. De még ezeknek a műveknek a kölcsönzésére sem fordítanak elég nagy gondot a könyvtárosok. Főleg csak egy-egy évforduló megünneplésekor hívják fel a figyelmet ezekre a művekre. A figyelemfelkeltés következtében fellendül a művek forgalma. Példa erre a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak a VII. Pártkongresszus tiszteletére rendezett gyermekrajzversenye. A rajzversenyre megörökítendő könyvek ajánló jegyzékén a mozgalmi élettel foglalkozó számos mű szerepelt. Ebben az időszakban sok gyermek olvasta el az egyébként ritkábban kért GUBARJOV: *Pioniroknak a Komszomolról*, SVÉD: *Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok*, VELIKANOV: *A pionírörs* stb. c. műveket. Rajzaikban ábrázolták az élettrajzi jellegű könyvek egy-egy mozzanatát, pl. SZERÉMI: *Schönherz Zoltán*, EMI SIAO: *Mao Ce Tung gyermekkora* stb. Megjegyezzük: a választék, melyet gyermekolvasóinknak nyújthattunk, nagyon kicsi volt.

Természettudományos könyvek. A gyermekek ismeretterjesztő állományának legnagyobb csoportja: 26,5%. Anyaga elég változatos, a gyermekek számára könnyen érthető matematikai, fizikai, kémiai, csillagászati stb. könyvek igen népszerűek. Általában 90—100 kötet (40—45-féle mű) természettudományos könyv van egy-egy gyermekkönyvtárban. Nem mindegyik könyvtár fejlesztette azonban eléggé körültekintően ezt az állományrészt. Egyes könyv-

tárak olyan fontos könyvekkel nem rendelkeznek, mint pl. JÁVORKA—CSAPODY: *Erdő-mező virágai*, ILJIN—SZEGAL: *Nézz körül!* Az újabbak közül KOVAL: *Peti, én meg az atomok*, *Űrhajózás* stb., melyek iskolai tanulmányaikban segítséget nyújthatnának. Általában nagy a hiány a friss, a modern technikával (űrhajózás, atomenergia) is kapcsolatos természettudományos könyvekben. Az állománycsoport igénybevétele is erősebb a többinél. A megvizsgált könyvtárak adatai alapján az alábbiakat állapíthattuk meg:

A természettudományi könyvek

20%-át olvasta	1—10	gyermek
22%-át „	10—20	„
22%-át „	20—30	„
23%-át „	30—50	„

A könyvek nagyon elhasználtak, egyikét másikat már kétszer is újra kötötték, mert 50 gyermek kezében is megfordult. A könyvkiadás újabban hosszú évek mulasztását pótolja jó természettudományi gyermekkönyvek megjelentetésével. (Ilyen a kitűnő *Búvár*-sorozat!)

Néhány példa hat könyvtár összesített adatai alapján egyes könyvek igénybevételére:

Szerző, cím	Példány	Kiadva	Raktáron	Raktáron levőket olvasták
ILJIN—SZEGAL: <i>Nézz körül!</i>	8	4	4	53
KOVAL: <i>Peti, én, meg az atomok</i>	14	11	3	87
LUKÁCS: <i>Tarka-barka fizika</i>	11	7	4	97
<i>Mit tudsz a világról?</i>	14	5	9	203
ÖVEGES: <i>Játékos fizikai kísérletek</i>	12	7	5	133
WIESINGER: <i>Állatkerti séta</i>	13	10	3	44

A bent található felsorolt könyvek kártyáin 50-nél kevesebb aláírást nem találtunk. Ez azt bizonyítja, hogy a gyermekek legtöbbje már olvasta. (Ez a magyarázata annak is, hogy viszonylag szép számmal található belőlük a polcokon.)

A jó természettudományos könyvek megkönnyítik a gyermekek materialista világnézetű nevelését, ezért ezt az állománycsoportot nagy gondal kell fejleszteni.

Technikai jellegű kiadványok. A technikai irodalom a gyermekkönyvtár ismeretterjesztő állományának mindössze 19%-ot kitevő része. (Néhány könyvtárban az arány még ennél is rosszabb.) A megvizsgált könyvtárakban átlag 60—80 kötet technikai jellegű, gyermekeknek való könyv van. Ezek között is több — a felnőttek számára kiadott — mű található, mert a könyvtárosok kénytelenek voltak a szegényes anyagot bővíteni, hogy a gyermekek érdeklődését ki tudják elégíteni. A technikai könyvek csoportja azonban még mindig nagyon hiányos. A megvizsgált könyvtárak felében nem találtuk meg pl. HORVÁTH Pálné: *Tű, cérna*, BIHARI Sándor: *Kis háziszerelő* c. művét, hiányzott a legtöbb könyvtárból az *Ügyes kezek* c. könyv is. Ezek nem a Móra Ferenc Könyvkiadó kiadványai. Nyilvánvaló tehát, hogy a könyvtárak egy része csupán az ifjúság kiadójánál megjelenő művek vásárlását

tartotta feladatának. Ezek a felismerések arra ösztönözték a Kerületi Könyvtárak Osztályát, hogy a technikai könyvek csoportjának változatosabbá tételére javaslatot készítsen. A kiegészítésül javasolt könyvek jegyzékén szerepeltek a fentiek és azokhoz hasonlók. A könyvtárak ezekkel a könyvekkel színesíthették az addig mindössze 30–40-féle műből álló technikai állománycsoportjukat.

A technikai kiadványok számának és választékának bővítése egyúttal a politechnikai képzés támogatása is. El kell érni, hogy a könyvtárak tartalmazzák az alapismereteket nyújtó, könnyen megérthető technikai kiadványokat. Ilyenek pl. BIHARI Sándor: *A kis technikus műhelye*, SCHNEEMANN József: *Lombfűrész munkák*, JESCH—TARABA: *Hová kössem!* stb. A gondosabb, körültekintőbb szerzeményezésen kívül pedig meg kell teremteni a technikai könyvek jobb propagandáját részben kiállítások segítségével, másrészt fej-tető játékok alkalmával, szakkörök támogatásával stb.

Az ismeretterjesztő művek három legfontosabb csoportján kívül hiányosságokat tapasztaltunk a többi kisebb csoportoknál is. Nagyon kevés a *művészetekkel* és a *sporttal* foglalkozó népszerű ismertető mű is. A megvizsgált könyvtárak közül három helyen egy művészeti jellegű kiadványt sem találunk, a többiekben is csak egy pár kötetet. A gyermekkönyvtárak ismeretterjesztő állományának kiegészítésére készített javaslatunkban több mint 50 — a gyermekek számára is alkalmas — kiadványt soroltunk fel, hogy ezekből vásárolva megszüntessék a könyvtárosok az e téren található hiányosságokat. Többek között ajánlottuk a Zeneműkiadó kiadásában megjelent és a zeneszerzők életét képekben bemutató könyveket (PETZOLDT: *Beethoven élete képekben*, PETZOLDT: *Csajkovszkij élete képekben*, SZELÉNYI: *Liszt Ferenc élete képekben*) és azokat a képzőművészeti kiadványokat, melyekből hazánk legjobb városait, műemlékeit megismerhetik a gyermekek. Ilyen módon kívántuk bővíteni a mindössze 1%-nyi anyagot.

A könyvek példányszámát tekintve valamivel jobb a helyzet a *sporttal* foglalkozó könyvek csoportjában. A könyvtárosok a nagy érdeklődés miatt már évek óta kölcsönzik a gyermekeknek a könnyebben megérthető sportkönyveket, a Sport Lap- és Könyvkiadó egyes kiadványait, mint pl. *Atlétika*, OZOLIN: *Távol- és hármassugrás* és a sakkjáték elemeit tárgyaló könyveket. Ez azonban csak szükségmegoldásnak tekinthető.

Irodalomtörténeti művekből, írók életrajzából is nagyon kevés van a gyermekkönyvtárakban. Szükség lenne olyan művekre, mint JEMELJANOV: *Történetek Arkagyij Petrovics Gajdarról* vagy LUKÁCSY: *A halhatatlan szabadság dala* (Petőfiről), VERESZÁJEV: *Puskin élete* és hasonlókra.

Tanulságok és javaslatok

Összefoglalva a gyermekkönyvtári szépirodalmi és ismeretterjesztő állomány elemzésének tapasztalatait, megállapíthatjuk:

1. *Az állományelemzés* feltárta a gyermekek számára történő szerzeményezés hibáit, egyes állománycsoportok elhanyagolását. Megjegyezzük azonban, hogy a könyvkiadás az elmúlt években egyes állománycsoportok fejlesztésében ugyan nagy segítséget nyújtott a könyvtáraknak, más területeken viszont nem pótolta kellőképpen a hiányokat. 1950—52-ig pl. igen nagy nehézséget okozott könyvtárainknak a magyar népmesekincs és a világ népeinek meséiből való válogatás hiánya. A könyvkiadás felszámolta ezt a

hiányosságot, ma már könyvtáraink bőven el vannak látva gazdagon illusztrált, szép kiállítású meséskönyvekkel.

A *könyvkiadás hiányosságai* csaknem valamennyi állománycsoportban megmutatkoznak. 1958 folyamán a Könyvtárellátó jegyzékein a Móra Ferenc Könyvkiadó 14 éven aluli gyermekeknek való kiadványai közül mindössze 5 történelmi regény, 5 életrajzi mű szerepelt a gazdagabb választékú gyermekregények és a meséskönyvek között. Nem csoda tehát, ha a könyvtárak állománya ilyen regényekben nem bővelkedik. A gyermekkönyvállomány elemzése során sajnálattal állapítottuk meg, hogy a könyvtárak jelenlegi állományában történelmi regény a gyermekszépirodalmon belül mindössze 11%, életrajzi mű pedig csak 2,4% arányban található.

Még hiányosabb az ismeretterjesztő állománycsoport. 1958 folyamán a Móra Ferenc Könyvkiadó kiadásában gyermekeknek való új technikai és népszerű természettudományos mű alig jelent meg. Világúrról, bolygókról szóló könyvet pedig nem is találtunk az ajánlójegyzékeken.

Az 1959. és 1960. évi könyvkiadás már nem bánt olyan mostohán a 14 éven aluli gyermekekkel. A Móra Ferenc Könyvkiadó több év mulasztását pótolja, amikor megjelenteti a kitűnő *Búvár könyveket*, kiszélesíti a gyermekeknek készülő ismeretterjesztő művek témakörét, *Gyermekszínpad* sorozatot ad ki, és megjelenteti a régóta várt, színes gyermekenciklopédiát. Általában 1959 és 1960 folyamán sokkal gazdagabb az ifjúsági könyvtermés az előző éveknél. Több kalandos, fantasztikus könyv, történelmi és életrajzi regény, a legjobb klasszikus művek új kiadása és az ismeretterjesztő anyag kiszélesítése lehetővé teszik, hogy a könyvtárak is bővítsék, gazdagítsák gyermekkönyvállományukat, és felszámolják a kiáltó hiányosságokat. Ennek tulajdonítható, hogy javul a szerzeményezés arányszáma is. 1957-ben a könyvtárak a vásárlási összegnek csak 14–15%-át fordították gyermekkönyvekre, ez az arány 1958–59-ben már 20% körül van. A gyermekkönyvállomány a könyvtári állomány egészéhez viszonyítva is javult, 14%-ról 16%-ra emelkedett. Az arányt azonban tovább kell javítani. (26% gyermekolvasó!) A fellendülő gyermekkönyvkiadás ezt lehetővé is teszi.

2. *Szerzeményezés.* 1959 januárjától a kerületi könyvtárak meghatározott arányban kötelesek gyermekolvasóik számára szerzeményezni. A könyvállomány helyes fejlesztéséhez azonban ez nem elégséges. Az elemzés tapasztalatai megmutatták, hogy a hiányosságok egyes csoportokban nagyobbak, másokban kisebbek. A tények ismerete tudatosabbá teszi a szerzeményezést. Soron következő feladat tehát valamennyi gyermekrészleg könyvállományának elemző vizsgálata, melynek alapján tervszerűbbé tehetik könyvbeszerzésüket.

3. *A gyermekkönyvállomány védelme.* Az állomány megőrzése és javítása érdekében meg kell valósítani a könyvek műanyaggal való borítását. Ezzel meghosszabbítjuk a gyermekkönyvek élettartamát, védjük gyermekeink egészségét, egyben tisztaságra, rendre is neveljük ifjú olvasóinkat.

A könyvállomány állandó karbantartása megköveteli az időnkénti gondos selejtezést is, a rongált könyvek kivonását. Nem nevelhetjük a gyermekeket tisztaságra, a könyvek védelmére, ha magunk rongyos, elhanyagolt könyvet adunk a kezükbe.

A selejtezés alkalmával nyilvántartást kell készíteni, hogy mely művek beszerzése szükséges a kivontak pótlására. Meg kell valósítani a gyermekkönyvtárakban is a desiderata-jegyzék készítését.

4. *A gyermekkönyvvállomány nyilvántartása.* Lehetővé kell tenni a gyermekkönyvvállomány jobb, részletesebb nyilvántartását. Statisztikai adat-szolgáltatásunk mindössze a szerzeményezés arányát és a gyermekkönyv-állomány kötetszámát kéri. Ebből még azt sem lehet megállapítani, hogy az állományból mennyi az ismeretterjesztő irodalom.

Törekedni kell arra, hogy az újonnan megnyíló könyvtárakban — akár abban az ideális helyzetben vannak, hogy külön könyvbeszerzési keretük és önálló személyzetük van, akár a kerületi könyvtár részlegeként nyílnak meg —, már az alaplettár lefektetésekor külön válasszák a gyermekkönyv-állományt. A címllettár és a csoportos lettár külön mutassa ki a gyermekkönyv-állományt. Ez alapja lehet a további tájékozódásnak. A csoportos lettárkönyv-rovatait leghelyesebb a gyermekkönyvvállomány csoportjai szerint meghatározni. Az elemzés tapasztalatai alapján ki kell dolgozni a legmegfelelőbb csoportosítást, hasonlóan a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyermekkönyv-tári katalógusa 17 témaköréhez.

Az alaplettár ilyen módon való lefektetése megkönnyíti a könyvvállomány egyes csoportjainak fejlesztését, és a könyvtárosok jelzéseket tudnak adni a könyvkiadás számára is.

A gyermekkönyvvállomány ismerete, annak elemző vizsgálata, a könyv-állomány gondosabb fejlesztése *nem öncélú munka*, hanem része mindazon könyvtári feladatoknak, melyek a gyermekolvasók világnézetit, erkölcsi, irodalmi és esztétikai nevelését előmozdítják.

FRAU LÁSZLÓ BIKÁCSI: UNTERSUCHUNG DES KINDERBÜCHERBESTANDES IN DEN BEZIRKSBIBLIOTHEKEN DER HAUPTSTÄDTISCHEN ERVIN SZABÓ BIBLIOTHEK

Die Verfasserin berichtet kurz über die Entwicklung der Kinderabteilungen im Budapester Bibliothekennetz. Sie stellt fest, daß das Wachstum und die Zusammensetzung des Bestandes der Kinderbücher mit der Zunahme des Kinderleserstandes nicht Schritt hält. Seit 1959 wird der für Bücheranschaffung bestimmte Betrag — zwecks planmäßiger Erweiterung des Bücherbestandes — in der Hauptstädtischen Ervin Szabó Bibliothek auf Grundlage des Verhältnisses der Erwachsenen und Kinderleser aufgeteilt. Zu einer planmäßigen Förderung des Bestandes genügt dies jedoch nicht. Die Bibliothekare müssen die Zusammensetzung des Bestandes kennen lernen.

Der Aufsatz beschäftigt sich in zwei Kapiteln mit der Analyse des Kinderbücherbestandes der Budapester Bezirksbibliotheken. Es wird untersucht sowohl das Verhältnis der sowjetischen und übrigen ausländischen Literatur, wie auch die Anzahl der neuen ungarischen und klassischen Werke im Bestande der Büchereien und es wird ein Vergleich zwischen der Anzahl der einzelnen Büchergruppen mit dem Verkehr der Bücher gezogen.

Einen größeren Teil ihres Artikels widmet die Verfasserin der Gruppierung des Bücherbestandes nach Gattungen. Der Kinderbücherbestand wird den speziellen Gruppen entsprechend untersucht. (Bilderbücher, Märchenbücher, historische Romane, abenteuerliche Geschichten, Biographien usw.) In diesem Teil wird das populärwissenschaftliche Material abgesondert untersucht, darunter die Literatur der Arbeitsbewegung, der Naturwissenschaften und die der Technik. In der Behandlung sowohl der Belletristik, wie auch der populärwissenschaftlichen Literatur hat die Verfasserin anhand einer großen Anzahl von Beispielen die Versorgung der Bibliotheken und den Verkehr einzelner Bücherbestände dargestellt. Außerdem hebt sie die Wichtigkeit des Leserkundendienstes nicht nur einzelner Gruppen, sondern auch der wichtigeren Bücher hervor.

Der Aufsatz enthält zuletzt Vorschläge zum Schutze, Lagerung und Registrierung des Bücherbestandes. Im Zusammenhange mit der Registrierung wird es für notwendig gehalten, daß sowohl in den neuen selbständigen Kinderbüchereien, wie auch in den einzelnen Abteilungen Gruppeninventarbücher benützt werden. Bei den Problemen der Lagerung wird darauf hingewiesen, daß in den Büchereien mit offenen Regalen der Bestand nach speziellen Gruppen erschlossen werden müsse. Als die Verfasserin die Lehre zieht, weist sie auf die ungünstigen Arbeitsverhältnisse der Kinderbibliothekare hin und fordert die Feststellung von Arbeitsnormen für Kinderbibliotheken.

In der Zusammenfassung wird festgestellt, daß die analytische Untersuchung des Kinderbücherstandes einen Teil jener Aufgaben der Bibliotheken bildet, welche den Lesekundendienst für Kinder auf ein höheres Niveau heben würden.

Der Aufsatz veranschaulicht das behandelte Material mittels Tabellen. Die Tabellen stellen in ziffernmäßiger und prozentualer Teilung die einzelnen Gruppen des Bestandes der Kinderbücher dar. Mehrere kleinere Tabellen veranschaulichen sowohl die Versorgung, wie auch die Benützung einzelner Werke. Die am Ende des Aufsatzes gewonnene Lehren können auch für die Arbeit anderer Kinderbibliotheken nützlich sein.